

Asia: VN/18678/2026

Lausuntopyyntö: Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta eräille kaupungeille nuorten työllisyyttä edistäviin hankkeisiin vuosina 2026-2028

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ehdotetun asetuksen tarkoituksena on edistää 18–29-vuotiaiden, työn tai koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten (nk. NEET-nuoret) työllisyyttä asetuksen tarkoittamien kaupunkien niissä kaupunginosissa, joissa kohderyhmän tuen tarve on suurin. Ehdotuksen mukaisella valtionavustuksella pyritään parantamaan erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien nuorten työhön, koulutukseen ja hyvinvointia tukeviin palveluihin pääsyä sekä edistämään tässä tarkoituksessa monialaista yhteistyötä viranomaisten, yritysten, yhdistysten ja säätiöiden kanssa.

Ammattiliitto Pro toteaa, että ehdotuksen tavoite on kannatettava. On erittäin myönteistä, että valtionavustuksen edellytyksenä olisi monialainen yhteistyö työvoimaviranomaisten, hyvinvointialueiden, oppilaitosten sekä yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Nuorten pitkäaikaistyöttömyyttä ja syrjäytymistä on pyrittävä torjumaan moniammatillisesti ja asiantuntijoiden tarkoituksenmukaisiksi arvioimin keinoin.

Pro ilmaisee kuitenkin huolensa siitä, että valtionavustuksella tuettavat hankkeet kohdistuvat mahdollisesti liian lyhyelle ajanjaksolle ollakseen vaikutuksiltaan merkittäviä. Asetuksen ehdotetaan olevan voimassa vuoden 2028 loppuun asti, mutta kaupungit voisivat hakea sen mukaista avustusta kustannuksiin, jotka aiheutuvat niille asetuksen voimaantuloajankohdan ja 30. kesäkuuta 2028 välisenä aikana. Käytännössä avustuksella voitaisiin siis korvata kaupungeille aiheutuneita kustannuksia selvästi alle kahden vuoden ajan. On mahdollista, etteivät ainakaan kaikki asetuksen tarkoittamat kaupungit ehtisi käynnistää avustukseen oikeuttavia hankkeita heti asetuksen voimaantultua, mikä vähentäisi entisestään avustuksen hyödynnettävyyttä. Pro toteaa, että ehdotetun valtionavustuksen lyhyt toimeenpano-aika voi heikentää tämän sinänsä kannatettavan ehdotuksen vaikuttavuutta. Toimeenpanoajan pidentämistä on syytä tarkastella.

Pro kiinnittää huomiota asetuksen perustelumuiston säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 7 olevaan mainintaan, jonka mukaan asetuksen 5 §:ssä tarkoitetun suunnitelman esittäminen olisi edellytys valtionavustuksen myöntämiselle, mutta avustusta myönnettäessä ei arvioitaisi suunnitelman toteuttamiskelpoisuutta vaan lähtökohtaisesti luotettaisiin siihen, että suunnitelman toteuttaminen on mahdollista ja avustuksen myöntäminen perusteltua. Pro pitää ymmärrettävänä sitä, ettei avustuksen hakemismenettelystä haluta tehdä liian raskasta, sillä se voisi heikentää kaupunkien kiinnostusta asetuksen tarkoittamien hankkeiden järjestämiseen. Olisi kuitenkin perusteltua edellyttää jonkinlaista kaupunkien esittämien suunnitelmien etukäteistä laadunarviointia, jotta avustukseen varattu niukka määräraha (14,8 miljoonaa euroa) tulisi kohdennetuksi sellaisiin hankkeisiin, joista on odotettavissa tosiasiallista hyötyä nuorten pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisemisessä. Tällä tavoin edistettäisiin valtionavustuksen tarkoituksen toteutumista.

Valtionavustuksen saajiksi on nimetty asetusehdotuksessa yksitoista kaupunkia. Pro toteaa, että perustelumuistiossa avataan vain suppeasti sitä, miksi juuri kyseiset kaupungit on valittu ja samalla muut sellaiset kaupungit, joissa nuorisotyöttömyys on suhteellisesti korkealla tasolla, on jätetty avustusmahdollisuuden ulkopuolelle. Pro huomauttaa, että valintaperusteilla on merkitystä tukea ja palveluja tarvitsevien, eri paikkakunnilla asuvien nuorten yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Myös pienemmiltä korkean nuorisotyöttömyyden paikkakunnilta saatavilla kokemuksilla olisi tärkeä merkitys, kun eri työllisyysalueille pyritään löytämään vaikuttavimmat keinot nuorten pitkäaikaistyöttömyyden torjumiseen. Pro katsoo, että ehdotuksen jatkovalmistelussa on syytä täsmentää, millä perusteella juuri tietyt kaupungit on valittu. Tämä parantaisi sääntelyn läpinäkyvyyttä sekä työttömien ja syrjäytymisriskissä olevien nuorten yhdenvertaisuutta.

Pro katsoo, että perusteluissa olisi myös syytä arvioida, millä tavoin valtionavustuksen kohdentamisen vaikuttavuutta seurataan. Hankkeille asetetaan ehdotuksessa työllisyyden, palveluihin pääsyn ja monialaisen yhteistyön tavoitteita, mutta vaikuttavuuden arvioinnin mittareita ja seurantamenettelyä ei ole määritelty. Pelkkä tieto siitä, kuinka monta hankkeeseen osallistunutta nuorta työllistyi, ei vielä kerro hankkeen vaikuttavuudesta, koska osa näistä nuorista olisi voinut työllistyä muutoinkin.

Pron näkemyksen mukaan avustuksella tuettavien hankkeiden vaikuttavuuden arvioinnissa tulee erottaa kolme osa-aluetta: tuotokset (minkälaisia toimenpiteitä hankkeeseen sisältyi), tulokset (mitä nuorelle tapahtui) ja vaikuttavuus (olivatko muutokset nuoren tilanteessa hankkeen ansiota). Viimeksi mainittua osa-aluetta voidaan arvioida esimerkiksi vertaamalla hankkeeseen osallistuneita nuoria muihin samantyyppisessä tilanteessa oleviin nuoriin ja hankekaupunkeja muihin saman kokoluokan kaupunkeihin ennen hanketta ja sen jälkeen. Vaikutusten seurannan vastuutahot ja raportointitavat on määriteltävä selkeästi.

Pro painottaa, että asiantuntevasti toteutettu vaikuttavuuden arviointi edistää valtionavustuksella tuettujen hankkeiden vertailukelpoisuutta ja julkisen rahoituksen ohjaamista jatkossa sellaisiin hankkeisiin, joista on odotettavissa tosiasiallista hyötyä. Vain vaikuttaviksi todettujen hankkeiden toimintamalleja kannattaa monistaa soveltuvien osin muille työllisyysalueille.

Pro toteaa, että hallinnollisiin tehtäviin varatun määrärahan (225 000 euroa) riittävyyttä on syytä arvioida tarkemmin erityisesti valtionavustuksen maksatuksen, valvonnan, takaisinperinnän ja mahdollisten tietojärjestelmämuutosten näkökulmasta. Määräraha ei ole välttämättä riittävä, etenkin jos sen on tarkoitus kattaa myös tietojärjestelmämuutokset.

Juntunen Pauliina
Ammattiliitto Pro ry